

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ไทยกับจีนมีการติดต่อสัมพันธ์กันมาช้านานแล้ว ชาวจีนมีการติดต่อกับสยามหรือประเทศไทยตั้งแต่ต้นคริสต์ศักราชในสมัยราชวงศ์ชิงของจีน ชาวจีนมีการอพยพโดยทางเรือไปพาณิชย์มาตั้งถิ่นฐานตามเมืองท่าต่างๆ ของประเทศไทย ซึ่งมักจะเข้ามาเป็นพ่อค้าและลูกเรือ ประกอบกับในสมัยกรุงธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์ รัฐบาลไทยมีนโยบายสนับสนุนการอพยพเข้ามาของชาวจีน สังคมจีนในประเทศไทยจึงมีการขยายตัวมากขึ้น การเข้ามาของชาวจีนย่อมมีการนำภาษาจีนเข้ามาใช้ การเรียนการสอนภาษาจีนของไทยในระยะแรกมักจะดำเนินอยู่ในชุมชนชาวจีน เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนและใช้ติดต่อสื่อสารในหมู่ชาวจีนด้วยกันเอง

การศึกษาของชาวจีนในไทยซึ่งรวมถึงชาวจีนในภาคเหนือนี้มีอยู่ 2 แบบด้วยกันคือ

1. การเรียนแบบไม่เน้นอักษรวิธี การศึกษาของบุตรหลานชาวจีนส่วนใหญ่เป็นการศึกษาแบบไม่เน้นอักษรวิธี
2. การเรียนแบบเน้นอักษรวิธี มีการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับบุตรหลานชาวจีนด้วยวิธี
 - ส่งไปรับการศึกษาในประเทศจีนโดยตรง ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวของคนจีนที่มีฐานะมั่งคั่งต้องการให้ลูกหลานของตนเป็นผู้ที่มีการศึกษาอย่างจีนแท้
 - จัดการเรียนการสอนในบ้าน โดยบิดามารดาของเด็กที่มีฐานะดีจะจ้างครูจีนผู้ทรงคุณวุฒิมาสอนลูกหลานภายในบ้าน
 - จัดการเรียนการสอนในศาลเจ้า โดยมีผู้ดูแลศาลเจ้า “เสี้ยกง” เป็นผู้สอน บิดามารดาผู้เรียนส่วนใหญ่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีนัก

สถานศึกษาในรูปแบบที่เป็นทางการนี้ต่อมาได้ขยายตัวเติบโตขึ้น จนสามารถตั้งเป็นโรงเรียนที่รับนักเรียนได้เป็นจำนวนมากๆ โรงเรียนเหล่านี้ต่างก็สอนวิชาต่างๆ ด้วยภาษาจีนทั้งสิ้น ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 การเรียนการสอนภาษาจีนในไทย ได้รับเสรีภาพอย่างกว้างขวาง โดยไม่ได้มีการกีดกันแต่อย่างใด

สมัยรัชกาลที่ 6 กระแสชาตินิยมรุนแรงขึ้น ผู้นำรัฐมองชาวจีนด้วยสายตา “ความเป็นอื่น (Otherness)” รัฐบาลไทยเริ่มเข้ามาควบคุมการเรียนการสอนภาษาจีนในไทย โดยมีประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกปีพ.ศ.2461(ค.ศ.1918) เพื่อควบคุมโรงเรียนราษฎร์ซึ่งรวมโรงเรียนจีน สำหรับการสอนภาษาจีนในไทยนั้น หลังจากการปฏิวัติการปกครองทางการเมืองของจีน (ค.ศ.1911) โรงเรียนจีนในไทยกลุ่มหนึ่งได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองด้วยการสนับสนุน

การปฏิวัติสาธารณรัฐในจีน รัฐบาลไทยจึงหาทางควบคุมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 (ค.ศ.1932) ทำให้ฐานะของภาษาจีนถูกสันคลอนอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน รัฐบาลไทยได้เพิ่มมาตรการการควบคุมโรงเรียนจีนมากขึ้น

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวจีนในไทยได้รวมตัวกันจัดตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นขึ้นมา โรงเรียนจีนได้เป็นแหล่งซ่อนสมุททางการเมืองของขบวนการทางการเมืองของชาวจีนในไทย รัฐบาลไทยได้ทำการกวาดล้างครั้งใหญ่ในพ.ศ.2481 (ค.ศ.1938) โรงเรียนจีนที่มีอยู่กว่า 200 แห่งทั่วประเทศต่างก็ถูกสั่งปิดหมด

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โรงเรียนจีนในไทยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีการเปิดการเรียนการสอนกว่า 600 แห่ง ต่อมารัฐบาลไทยประกาศนโยบายควบคุมการเรียนการสอนภาษาจีนในไทย ไม่ให้มีการใช้ภาษาจีนในการเรียนการสอนเกินไปกว่าร้อยละ 20 และที่ไม่เกินตามสัดส่วนที่ว่านี้ ในเวลาต่อมายังหมายถึงการจำกัดให้เรียนได้ไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือชั้นประถมศึกษาตอนต้นเท่านั้นอีกด้วย

หลังจากสาธารณรัฐประชาชนจีนสถาปนาขึ้นในปีพ.ศ.2492 (ค.ศ.1949) รัฐบาลไทยได้มีการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังและรุนแรง ภาษาจีนถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ รัฐบาลจึงดำเนินนโยบายควบคุมการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างเคร่งครัดโดยกำหนดให้โรงเรียนสอนภาษาจีนต่างๆ สามารถสอนภาษาจีนได้ไม่เกินสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมงในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่1-4และมีการควบคุมหลักสูตรและตำราเรียนอย่างใกล้ชิด สถานการณ์เช่นนี้ดำรงอยู่นานหลายสิบปี

ในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ภาษาจีนถูกรัฐบาลไทยมองว่าเป็นเครื่องมือเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองของชาวจีน และสำหรับชาวจีนในไทย การเรียนการสอนภาษาจีนเป็นส่วนสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ของตน ดังนั้น การเรียนการสอนภาษาจีนในไทยมีการผูกพันกับการเมืองโดยตลอด ปัจจัยทางการเมืองมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยของรัฐบาลไทย

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเริ่มแสดงบทบาทในการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนมากขึ้น หลังจากการดำเนินนโยบายเปิดประเทศของรัฐบาลจีนตั้งแต่ปีพ.ศ.2520(ค.ศ.1977) ประเทศจีนได้เติบโตอย่างเต็มกำลัง เมื่อ 30 ปีที่แล้วที่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ยอดการค้าระหว่างไทย-จีนมีประมาณ 4 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ปีพ.ศ.2550(ค.ศ. 2007) เพิ่มขึ้นเป็น 27,700 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยเฉพาะหลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง สถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประเทศไทยมีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศจีนมากขึ้น ความร่วมมือไม่ว่าในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การค้าการลงทุน

ระหว่างไทย-จีนขยายตัวอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลไทยมีการปรับปรุงความสัมพันธ์ทั้งในทางเศรษฐกิจ และการเมืองกับจีนให้สนิทแน่นแฟ้น ภาษาจีนซึ่งเป็นสื่อสำคัญในการติดต่อค้าขายกับจีนนั้นได้รับความนิยมจากบุคคลทั่วไป มีผู้สนใจเรียนรู้อาษาจีนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเมื่อปีพ.ศ. 2535 (ค.ศ.1991) รัฐบาลไทยอนุญาตให้เปิดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างอิสระ

การเรียนการสอนภาษาจีนในไทย หลังจากที่รัฐบาลไทยอนุญาตให้สอนภาษาจีนโดยอิสระ ในทศวรรษ 1990 นั้น มีความแตกต่างจากการเรียนการสอนภาษาจีนในสมัยก่อนหน้านั้น คือสมัยก่อน การเรียนการสอนภาษาจีนส่วนมากดำเนินในชุมชนชาวจีนด้วยกัน และจัดขึ้นเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนให้บุตรหลานชาวจีน ส่วนการเรียนการสอนภาษาจีนในปัจจุบันอยู่ในฐานะการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศภาษาหนึ่ง จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการจากตลาดแรงงาน ส่วนผู้ที่เข้าศึกษานั้นมีอยู่ทุกเชื้อชาติของชาวไทย

สำหรับการเรียนการสอนภาษาจีนในสถาบันอุดมศึกษานั้น สถาบันเอเชียศึกษา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดสอนภาษาจีนในระดับสถาบันอุดมศึกษาขึ้นเป็นแห่งแรกของประเทศไทยในปีพ.ศ.2515(ค.ศ.1972) หลังจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการเปิดสอนภาษาจีนแล้ว มหาวิทยาลัยอื่นๆก็เปิดสอนภาษาจีนด้วย จนในปัจจุบัน มีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนภาษาจีนทั่วประเทศไทย 32 แห่ง และมีสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะวิชาเอกหรือเทียบเท่า 16 มหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏทั่วประเทศไทย

รัฐบาลจีนสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศตลอดมา เช่นรัฐบาลจีนมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง เพื่อดำเนินการสอนภาษาจีนให้ชาวต่างชาติเป็นหน้าที่หลัก หลังจากรัฐบาลจีนประกาศใช้นโยบายเปิดประเทศเพื่อติดต่อกับต่างประเทศ จีนเริ่มมีการเปิดสอนหลักสูตรการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเอกครั้งแรกในประเทศจีน รัฐบาลจีนยังจัดตั้งสำนักงานแห่งชาติเพื่อส่งเสริมการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศในปีพ.ศ.2529 (ค.ศ.1985) เพื่อรับผิดชอบในการบริหารการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ พัฒนาร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในด้านการเรียนการสอนภาษาจีน รัฐบาลจีนริเริ่มโครงการอาสาสมัครครูผู้สอนภาษาจีนไปสอนที่ประเทศต่างๆ เมื่อปีพ.ศ.2547 (ค.ศ. 2004) และเปิดสถาบันขงจื่อเพื่อเปิดสอนภาษาจีนชั้นสูงสำหรับบุคคลในสาขาอาชีพต่าง ๆ และเผยแพร่วัฒนธรรมจีน

ปัจจัยเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศของรัฐบาลจีน เนื่องจากการสอนภาษาจีนแก่ชาวต่างชาติเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่สามารถนำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก

รัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีนได้พัฒนาความร่วมมือในด้านการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นอย่างดี

ดี รัฐบาลจีนได้ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนของประเทศไทยในทุกกระดับ ในระดับสถาบันอุดมศึกษานั้น รัฐบาลจีนสนับสนุนการสร้างความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของทั้งสองประเทศในระดับสถาบัน เช่นการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันขงจื่อที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทย ในความร่วมมือระดับรัฐบาลนั้น รัฐบาลจีนให้ความช่วยเหลือเป็นการช่วยเหลือแบบให้เปล่าในการจัดตั้งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธรที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในปีพ.ศ.2545(ค.ศ.2002) รัฐบาลจีนยังส่งครูอาสาสมัครมาช่วยสอนภาษาจีนในสถาบันอุดมศึกษาของไทย ให้ทุนคนไทยไปเรียนภาษาจีนในประเทศจีน ให้ทุนอบรมครูสอนภาษาจีนชาวไทย และการแต่งตั้งแบบเรียนภาษาจีน สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้มีการจัดตั้งสถาบันขงจื่อขึ้นแล้ว 11 แห่ง และห้องเรียนขงจื่ออีก 1 แห่ง

จำนวนประชาชนของทั้งสองประเทศที่เดินทางไปมาหาสู่กันก็มีจำนวนถึง 1.2 ล้านคน มีการคาดหมายกันว่าในปี พ.ศ. 2553(ค.ศ. 2010) ไทย-จีนจะมียอดการซื้อขายสินค้าระหว่างกันถึง 50,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อมีการพัฒนาระบบคมนาคมต่างๆ เชื่อมต่อกันเพิ่มขึ้น การค้าระหว่างประเทศก็จะคึกคักยิ่งขึ้นด้วย ความร่วมมือในด้านต่างๆ ระหว่างประเทศทั้งสอง ความร่วมมือทางวิชาการนั้น จะมีการขยายตัวมากขึ้นอย่างแน่นอน

ภาคเหนือของไทยมีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศจีนเป็นเวลายาวนาน จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการศึกษาของภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นสถาบันอุดมศึกษาส่วนภูมิภาคแห่งแรกของไทย มีการเปิดสอนวิชาภาษาจีนในคณะมนุษยศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2523(ค.ศ.1980) ในปี 2549 (ค.ศ. 2006) สถาบันขงจื่อ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เปิดดำเนินงาน โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กับมหาวิทยาลัยชนชาตินาน มหาวิตาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งแรกที่เปิดสอนวิชาภาษาจีน โดยได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่งตั้งแต่ปีพ.ศ.2534 (พ.ศ.1991)

รัฐบาลไทยได้กำหนดให้จังหวัดเชียงรายเป็นประตูสู่ลาวและจีนตอนใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเริ่มดำเนินการสอนภาษาจีนในคณะมนุษยศาสตร์ในปีพ.ศ.2548 (ค.ศ.2005) เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงมีการเปิดสอนหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจและการสอนภาษาจีนที่คณะศิลปศาสตร์ นอกจากนี้แล้ว มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงยังมีศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร อันเป็นศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนแห่งเดียวในประเทศไทย และประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธรนี้จะส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือทางศิลปะและวัฒนธรรมระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทย และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยและกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง นอกจากนี้ปีพ.ศ.2550(ค.ศ.2006) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้จัดตั้งสถาบันขงจื่อขึ้นโดยความร่วมมือระหว่าง

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งจะประสานงานกับศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธรในการอบรมครูสอนภาษาจีนและการจัดหลักสูตรในการสอนภาษาจีน

ในปัจจุบันนี้ การเรียนการสอนภาษาจีนในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย ซึ่งรวมจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงรายได้รับความนิยมนอย่างสูง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญมากที่สุดทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนของสถาบัน และด้านการสมัครเข้าเรียนของนิสิตนักศึกษา ในขณะเดียวกัน ปัจจัยทางการเมืองยังมีบทบาทในด้านความร่วมมือทางการศึกษาระดับประเทศ เช่นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีนในการสร้างศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

6.2 ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันนี้ เนื่องจากรัฐบาลไทยยังไม่มีมาตรการควบคุมหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประเทศ ทำให้การเรียนการสอนภาษาจีนขาดความต่อเนื่องในแต่ละระดับการศึกษา ปัจจุบันนี้ ทั้งระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา มักจะเริ่มสอนที่หลักสูตรระดับพื้นฐานเหมือนกัน ในระดับอุดมศึกษา นักศึกษาที่เคยเรียนภาษาจีนมาก่อนต้องเสียเวลาเข้าเรียนวิชาพื้นฐานเหมือนกับนักศึกษาที่ไม่เคยมีความรู้ทางด้านภาษาจีน โดยไม่ได้ความรู้ใหม่ๆ จากวิชาที่เรียนอยู่ ดังนั้น รัฐบาลควรมีการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน ที่เป็นระบบกลาง จัดทำหลักสูตรการสอนให้สอดคล้องสภาพการเมือง เศรษฐกิจและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและเกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยงเป็นระบบเดียวกันตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา และสามารถวัดและประเมินมาตรฐานได้

การที่ประเทศไทยได้ปิดกั้นการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นเวลา 40 กว่าปีนั้นทำให้สถาบันอุดมศึกษาขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนที่เชี่ยวชาญด้านภาษาจีนและมีประสบการณ์การสอน เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนของสถาบันอุดมศึกษาต้องมีความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมจีนสูง และมีรายได้ที่น้อยกว่าการประกอบอาชีพอื่น นอกจากกองทุนสนับสนุนการผลิตบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลแล้ว มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรมีกองทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนภาษาจีน

จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่เรียนภาษาจีนเป็นวิชาเอกที่มีโอกาสไปศึกษาภาษาจีนในประเทศจีนนั้น จะมีความสามารถในการพูดและการฟังภาษาจีนดีกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เรียนที่ประเทศจีน ดังนั้น มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนภาษาจีนเป็นวิชาเอกควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศจีน